

DESET DO DVANAJST – ČAS SE IZTEKA, A JE ŠE ČAS?

Podnebne spremembe predstavljajo naraščajočo grožnjo v 21. stoletju in predstavljajo izziv za vse človeštvo, saj vplivajo na vse vidike okolja in gospodarstva ter ogrožajo trajnostni razvoj družbe.

Vprašanje je le, ali smo pred katastrofo ali se še uspemo odzvati? Medvladni odbor za podnebne spremembe (International Panel on Climate Change (IPCC)) je konec leta 2021 izdal poročilo delovne skupine z naslovom *Podnebne spremembe 2021: Osnove fizikalne znanosti* (angl. *Climate Change 2021: The Physical Science Basis*¹).

Po podatkih poročila Medvladnega odbora za podnebne spremembe ugotavljajo, da je večina opaženih sprememb nepopravljivih v tisočih, če ne v sto tisočih letih. Nekatere spremembe, kot je na primer naraščanje morske gladine, so nepopravljive več kot sto pa vse do tisoč let.

Podatki poročila IPCC kažejo, da močno in trajno zmanjšanje emisij ogljikovega dioksida (CO₂) in drugih toplogrednih plinov lahko omejijo podnebne spremembe, medtem ko bi koristi za kakovost zraka prišle relativno hitro, saj je potrebnih 20–30 let za stabiliziranje globalnih temperatur.

---

¹ <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/#SPM>

- Hitro segrevanje

Poročilo IPCC predvideva in ocenjuje nove možnosti prestopa ravni globalnega segrevanja za 1,5 °C v naslednjih desetletjih. Strokovnjaki ugotavljajo, da je potrebno takojšnje, hitro in obsežno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, ki omejujejo segrevanje na 1,5 °C. Če se spremembe ne pričnejo takoj, omejevanje segrevanja na 1,5 °C do 2 °C ne bo mogoče.

- Vsaka regija se sooča z naraščajočimi spremembami

Delovna skupina IPCC poroča, da podnebne spremembe prinašajo različne spremembe za regije, te pa se bodo še povečale z nadaljnjim segrevanjem. Tako so poleg temperatur opazne še spremembe vlažnosti in suhosti, vetrov, snega, ledu in spremembe obalnih območij ter oceanov.

Podnebne spremembe tako:

- ✓ krepijo vodni krog,
- ✓ vplivajo na vzorec padavin,
- ✓ na obalnih območjih dvigujejo gladine morij in oceanov,
- ✓ povzročajo spremembe oceanov – morski vročinski valovi, oceansko zakisanje, znižanje ravni kisika ...,
- ✓ povečujejo toploto v mestih (mestna območja so toplejša od njegove okolice), poplave zaradi močnih padavin.

- Človeški vpliv na preteklo in prihodnje podnebje

Po podatkih poročila se odraža tudi napredek v znanosti o pripisovanju – razumevanju vloge podnebnih sprememb pri kreptitvi posebnih vremenskih in podnebnih dogodkov.

Kakorkoli, študije kažejo, da lahko človeška dejanja še vedno določijo prihodnji potek podnebja, saj je ogljikov dioksid glavni dejavnik podnebnih sprememb, čeprav na podnebje vplivajo tudi drugi toplogredni plini in onesnaževala iz zraka.

Kje je Slovenija na poti prilagajanja podnebnim spremembam in energetskega prehodu in kaj lahko naredimo danes, da bomo čez deset let trajnostna, solidarna in pametna družba?

Podnebne spremembe: kako ukrepa EU?

Svet Evropske unije je junija 2021 potrdil novo strategijo EU za prilagajanje podnebnim spremembam. Z njo zarisuje dolgoročno vizijo, kako lahko EU do leta 2050 postane družba, odporna na podnebne spremembe in v celoti prilagojena neizogibnim posledicam podnebnih sprememb. Nova strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam bo skupaj z nedavno dogovorjenimi evropskimi podnebnimi pravili EU pomagala, da v naslednjih desetletjih postane odporna na podnebne spremembe in podnebno nevtralna.

Cilji in zakonodaja – vsaj 55 % manj emisij toplogrednih plinov do leta 2030

EU je za izvajanje svojih mednarodnih zavez v zvezi s podnebnimi spremembami sprejela ambiciozno zakonodajo na različnih političnih področjih. Države EU so določile zavezujoče cilje glede emisij za ključne gospodarske sektorje, da bi znatno zmanjšale emisije toplogrednih plinov.

EU je do leta 2017 zmanjšala svoje emisije za skoraj 22 % v primerjavi z letom 1990 in svoj cilj zmanjšanja emisij za leto 2020 dosegla tri leta pred načrtovanim rokom.

Svet EU in Parlament sta v aprilu 2021 dosegla začasni dogovor o evropskih podnebnih pravilih, katerih namen je zakonsko določiti cilj zmanjšanja emisij do leta 2030. Ministri in ministrice EU so dogovor sprejeli junija 2021.

Evropska komisija je nato 14. julija 2021 objavila sveženj predlogov, imenovanih »Pripravljeni na 55«, s katerimi pripravlja revizijo svoje zakonodaje na področju podnebja, energije in prometa, da bi sedanjo zakonodajo uskladila z ambicijami za leti 2030 in 2050. Kot vmesni korak k podnebni nevtralnosti je EU povečala svoje podnebne ambicije do leta 2030 in se zavezala, da bo do tega leta zmanjšala emisije toplogrednih plinov za vsaj 55 %.

Te povečane podnebne ambicije bodo zahtevale preoblikovanje industrije EU, vendar bodo tudi:

- spodbujale trajnostno gospodarsko rast,
- omogočale ustvarjanje delovnih mest,
- državljanom in državljanke EU zagotovile zdravstvene in okoljske koristi,
- s spodbujanjem inovacij na področju zelenih tehnologij prispevale k dolgoročni konkurenčnosti gospodarstva EU v svetu.

Kje je Slovenija na poti prilagajanja podnebnim spremembam in energetskega prehodu ter kaj lahko naredimo danes, da bomo čez deset let trajnostna, solidarna in pametna družba?

Vlada RS je v aprilu 2021 sprejela Resolucijo o Dolgoročni podnebni strategiji Slovenije do leta 2050, s katero si zastavlja jasen cilj, da do leta 2050 doseže neto ničelne emisije oz. podnebno nevtralnost.

Do leta 2050 bo Slovenija zmanjšala emisije toplogrednih plinov (TGP) za 80–90 % glede na leto 2005 in izboljšala ponore, hkrati pa pospešila izvajanja politik prilagajanja na podnebne spremembe in zagotavljanje podnebne varnosti prebivalcev.

Za obdobje do leta 2030 dokument sloni na že sprejetih odločitvah, opredeljenih v Strategiji razvoja Slovenije 2030 (SRS 2030), Nacionalnem energetskega podnebnem načrtu (NEPN), Resoluciji o nacionalnem programu razvoja prometa v RS za obdobje do leta 2030, Resoluciji o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030 (ReNPVO20-30) in drugih sektorskih dokumentih. Strategija nadgrajuje navedene dokumente in zastavlja vizijo, dolgoročne cilje do leta 2050 ter podaja usmeritve za njihovo doseganje (opredeljuje podcilje, prioritete, usmeritve glede podpornega okolja).

S postavljenim podnebnim ciljem strategija zastavlja izziv in daje priložnost sektorjem, kot so promet, energetika, industrija, kmetijstvo, stavbe (raba goriv v gospodinjstvih, storitvenem sektorju), odpadki ter raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo, ter njihovim sektorskim politikam cilj doseganja skupnih neto ničelnih emisij do leta 2050.

Vizija strategije je, da bo Slovenija leta 2050 podnebno nevtralna in bo na podnebne spremembe odporna družba na temeljih trajnostnega razvoja. Učinkovito bo ravnala z energijo in naravnimi viri ob hkratnem ohranjanju visoke stopnje konkurenčnosti gospodarstva. Družba bo temeljila na ohranjeni naravi, krožnem gospodarstvu, obnovljivih in nizkoogljičnih virih energije, trajnostni mobilnosti, lokalno pridelani zdravi hrani. Na vplive podnebnih sprememb bo postala prilagojena in odporna družba z visoko kakovostjo in varnostjo življenja, ki izkorišča priložnosti v razmerah spremenjenega podnebja. Prehod v podnebno nevtralno družbo bo vključujoč, upoštevana bodo načela podnebne pravičnosti. Stroški in koristi prehoda bodo porazdeljeni pravično, tudi najranljivejšim skupinam prebivalstva bo omogočeno izvajanje ukrepov blaženja in prilagajanja.

NEPN je strateški dokument, ki za obdobje do leta 2030 (s pogledom do 2040) določa cilje, politike in ukrepe Slovenije na petih razsežnostih energetske unije: razogljičenje emisije toplogrednih plinov (TGP) in obnovljivi viri energije (OVE), energetska učinkovitost, energetska varnost, notranji trg energije ter raziskave, inovacije in konkurenčnost. Dokument je Vlada RS sprejela februarja 2020.

NEPN določa energetske cilje, politike in ukrepe Slovenije do leta 2030. Dokument je eden ključnih korakov k podnebno nevtralni Sloveniji do leta 2050.

Ključni cilji do leta 2030, ki so opredeljeni v NEPN, so:

- zmanjšanje skupnih emisij toplogrednih plinov za 36 %, od tega za 20 % v sektorju ne-ETS (kar je 5 odstotnih točk nad sprejeto zavezo Slovenije);
- vsaj 35-odstotno izboljšanje energetske učinkovitosti, kar je višje od cilja, sprejetega na ravni EU (32,5 %);
- vsaj 27 % obnovljivih virov energije, kjer je Slovenija zaradi relevantnih nacionalnih okoliščin, v prvi vrsti okoljskih omejitev, morala pristati na nižji cilj od cilja na ravni EU (32 %) s prizadevanjem, da se ambicija zviša pri naslednji posodobitvi NEPN (2023/24);
- 3 % odstotki vlaganj v raziskave in razvoj, od tega 1 % vlaganj v javna sredstva.

Cilji, zapisani v NEPN, v zvezi z zmanjševanjem toplogrednih plinov, povečanjem deleža OVE in energetske učinkovitosti se bodo v bližnji prihodnosti še zaostriili zaradi nedavnega sprejema svežnja predlogov Evropske komisije (»Pripravljeni na 55«).

